

ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ В ДОСЛІДЖЕННІ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

З утворенням незалежної України актуально та гостро постала проблема дослідження не тільки внутрішньої, але й зовнішньої трудової міграції. Загострення інтересу до міграційних проблем в останні роки продиктовано рядом закономірних чинників, таких, як: перехід пострадянських країн до відкритої ринкової системи, сегментованість ринку праці, вимушена незанятість населення, подолання фінансової кризи, виникнення нових демократичних інститутів, зростання почуття невдоволеності обмеженнями (ідеологічними, економічними, культурними) тощо.

В період становлення України як незалежної держави більшість економічних реформ та перетворень обернулися втратами. Саме тому, закономірним було формування у свідомості українських громадян негативних оцінок економічної ситуації, а саме відчуття погіршення власного матеріального і соціального статусу. Вихід більшість вбачала у тимчасовій трудовій міграції; згодом високий рівень життя, соціальні пільги, вищі заробітні плати, можливості влаштування особистого життя в приймаючій країні підштовхнули значну частину працездатного та репродуктивно активного населення України змінити місце тимчасового заробітку на постійне місце проживання.

Довгий час міграційні процеси вважалися переважно економічною проблемою через те, що ніби то саме економічні чинники були «виштовхуючими» для мігрантів. Тому міграція стала предметом аналізу економічної науки. З часом це явище почали розглядати і політологи. Адже зі здобуттям незалежності країна стала потребувати і системних політичних реформ наряду з модернізацією економіки, розвитком інфраструктури, створенням робочих місць, ринку доступного житла для підвищення рівня внутрішньої мобільності держави. Проте недосконалість законодавства, неналежна організація

державного управління та слабка ідеологічна робота (висвітлення реформування в ЗМІ) тільки поглибили розлад.

Свою специфіку мають і демографічні дослідження даного явища. Розглядаючи цю проблему, демографи зосереджуються на тенденціях зменшення числа людей з вищою чи середньою освітою, людей різної статі, різного віку в тих чи інших регіонах України, а також розпадом сімей та зниженням рівня народжуваності в наслідок міграції. Проте, в таких дослідженнях меншою мірою виявляються соціальні причини, без розуміння яких неможливо сформулювати рекомендації щодо подолання даної сторони демографічної кризи.

Соціологічна наука, маючи в своєму арсеналі не лише теоретичні напрацювання, але й математично точні методи аналізу соціальних процесів та їх прогнозування, внесла значний вклад в аналіз процесів трудової міграції. Більшість її досліджень, як і в перелічених вище науках, також спирається на конкретні опитування та порівняння даних. Проте соціологія має перевагу у вигляді розробленого і перевіреного в практичному застосуванні методологічного інструментарію, що забезпечує вивчення не лише напрямків і масштабів, але і соціальних причин та індивідуальних мотивів виїду на заробітки в інші регіони України та за кордон. Більше того, методики розроблені в рамках розуміючої соціології М. Вебера та етнометодології Г. Гарфінкеля дозволяють вивчати трудову міграцію не лише кількісно, але і якісно, з точки зору індивідуальних стратегій та життєвих сценаріїв, гендерних стереотипів у суспільстві та відносин у сім'ї, або залежностей географії виїзду від освіти та віку.

То ж, як бачимо, у світовій дослідницькій практиці вивчення трудової міграції зазвичай інкорпоровано в ту чи іншу дисципліну (соціологію, економіку, політику, філософію, правознавство, історію, демографію та інші), але як спеціальний предмет дослідження, міграційні процеси не розглядаються в роботах більшості науковців. В той час як швидкий розвиток нових міграційних процесів та їх складність вимагають як їх вивчення, так і підготовки адекватних фахівців, що мали б уявлення про багатогранність проблеми і підходів до вирішення виникаючих завдань, а також вміли б готувати

фахівців з аналізу та регулювання міграційних процесів, які з часом могли б реалізувати свої знання і фахові навички в державних структурах.

Як висновок, ми можемо запропонувати необхідність створення узагальнюючого, міждисциплінарного напрямку у соціальних науках, який дозволив би не тільки інтегрувати та систематизувати досягнення інших наук в цій галузі, але й запропонувати нові методи дослідження на перетині різних підходів та сформулювати загальні причини цього явища, важливість якого визначається тим, що воно спричинює не лише демографічну кризу, але й етно-політичні та культурні конфлікти, економічні та кримінальні проблеми і, з рештою, може перерости в серйозні виклики для багатьох держав світу.

Література

1. Захарян, И. Э. Особенности и последствия международной миграции: исследовательские концепции и перспективы изучения [Текст] / И. Э. Захарян // Журнал исследований социальной политики. – 2012, Т. 10, №1, С. 127-132.
2. Блантер С., Нагайцева С. Роль миграции в демографических процессах // Методология и методы изучения миграционных процессов: Междисциплинарное учебное пособие. – М., 2007. – С. 237-259.
3. Аллавердиева Л., Габзалилова В. Социологические подходы к изучению миграции // Методология и методы изучения миграционных процессов: Междисциплинарное учебное пособие. – М., 2007. – С. 259-294.

Гуманізм. Трансгуманізм. Постгуманізм : матеріали доповідей та виступів Міжнародної науково-теоретичної конференції, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Ред.кол.: Є.О. Лебідь, А.Є. Лебідь. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 67-70.